

Bu proje Avrupa Birliđi tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

Sürdürülebilir Kalkınma için STK'lar Projesi Diyalog Günü Bildirisi

GİRİŞ

İnsanlık var olduğu ilk andan itibaren doğanın tehlikelerinden korunmak için barınma ihtiyacı duymuş ve güvenli yaşam alanları inşa etmiştir. Doğayı keşfettikçe ve yapı malzemelerini geliştirdikçe bugün yaşadığımız binaları tasarlayan ve yapan insan, teknolojinin gelişimi ve sanayileşme ile birlikte, yaşamını sürdürdüğü binayı sadece korunma ve barınma amacı ile değil sahip olduğu varlığın bir göstergesi olarak da kullanmaya başlamıştır. Hızla çoğalan nüfus ve buna bağlı olarak artan binaların sayısı tüketim çılgınlığıyla birlikte ham madde kullanımını ve doğaya verilen zararı baş döndürücü hızla artırmıştır. Tüketicilerin ihtiyaçlarına paralel olarak inşa edilen binaların ısıtma, soğutma, iklimlendirme, aydınlatma gibi temel ihtiyaçların karşılanması, bu ihtiyaçlar için daha çok enerji tüketilmesi, artan elektrik talebine bağlı olarak konvansiyonel enerji kaynakları olan fosil yakıtların daha yoğun kullanımı nedeniyle dünyada binalardan kaynaklı karbon emisyonu hızla artmaktadır.

Uluslararası Enerji Ajansı, Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından University College London (UCL) ve Avrupa Bina Performans Enstitüsü (BPIE) işbirliğinde hazırlanan 2021 Bina Ve İnşaat İçin Küresel Durum Raporu'na göre, binaların içinde bulunduğu inşaat sektörü 2020 yılında enerji kullanımının %36'sından, karbon salımının ise %37'sinden sorumludur¹.

Karbon emisyonlarının artışı iklim değişikliğine bağlı olarak meydana gelen sıcaklık dalgaları, fırtınalar, su ve rüzgâr kuraklığı gibi aşırı hava olaylarına ve yıkıcı afetlere neden olmaktadır. Son 10 yılda, doğal olayların tetiklediği tüm afetlerin yüzde 83'ünün sel, fırtına ve sıcak hava dalgaları gibi hava ve iklim bağlantılı şiddetli olaylardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. 2010'dan bu yana 2355 iklim kaynaklı aşırı hava felaketi yaşanmış; hava ve iklim bağlantılı afetlerden dolayı 410 binden fazla insan hayatını kaybetmiştir. Birleşmiş Milletler Afet Riski Azaltma Ofisi (UNISDR), 2000-2019'da gerçekleşen 7348 doğal afetin 1,23 milyon kişinin yaşamına mal olduğunu; 4,2 milyar insanın etkilendiğini ve yaklaşık 2,97 trilyon dolar küresel ekonomik kaybın gerçekleştiğini kaydetmektedir. UNISDR tarafından hazırlanan rapor Asya kıtasının doğal afetlerden en kötü etkilenen kıta olduğunu aktarmakta; sıcak hava dalgalarının ve kuraklığın gelecek 10 yılda insanlık için büyük tehdit oluşturacağı uyarısında bulunmaktadır.

İnşaat sektörü, kendisiyle ilişkili birçok sektörü etkilemesi nedeniyle dünya ekonomisinin gidişatına tesir eden temel sektörlerden biridir. Zira sektör, artan nüfusun barınma ihtiyacını gidermek için doğal kaynakları kullanmakta; doğayı, çevreyi fiziksel ve kimyasal olarak olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla inşaat sektörü, enerji tüketimi ve kaynak kullanımına bağlı çevresel sorunlara neden olduğu için sürdürülebilirlik çalışmaları kapsamında mercek altına alınan ve dünya kaynaklarının tamiri ve emisyonların acilen azaltımı için çağrı yapılan sektörlerin başında gelmektedir. Bu çağrılar inşaat sektöründe sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasına

¹ <https://globalabc.org/sites/default/files/2021-10/2021%20Buildings-GSR%20-%20Executive%20Summary%20ENG.pdf>, 20.11.2021'de erişim sağlanmıştır.

neden olmuştur. Binaların sürdürülebilirlik prensiplerine uygun olarak tasarlanması ile kaynak israfının önüne geçileceği ve doğru tasarımların yapı ve inşaat sektörünün neden olduğu çevresel sorunların azaltılması açısından önem taşıdığı belirtilmektedir.

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (EESC), sürdürülebilirliğin ekonomi, çevre ve toplum boyutlarından hareketle “sürdürülebilir inşaat” kavramını, “inşaat yapım ve tasarım safhalarında sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin uygulanmasıyla; kaynakların korunması, daha az enerji kullanımı, daha az atık ve kirlilik oluşumunu amaçlayan ve sürdürülebilir yerleşim yerleriyle uyumlu yeterli sosyal koşulları sağlayan yapım anlayışı” şeklinde tanımlamıştır.

Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere binalar, enerji tüketimi ve yeni inşaatların yapılması nedeniyle karbon salımında artışa neden olmaktadır. Karbon artışı ise küresel ısınmaya ve dolayısıyla iklim krizine sebebiyet vermektedir. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin (BMİDÇS) 21'inci Taraflar Konferansı'na (COP 21) katılan bilim insanları, sera gazlarının emisyonu nedeniyle dünyamızın yüzey ısısında yaşanan artışın yüzyılın sonuna değin 2°C'de tutulması gerektiğini, aksi takdirde gezegenimizin geri dönülemez biçimde tahribata uğrayacağını vurgulamıştır. 2015 yılında kabul edilen Paris İklim Anlaşması, küresel ısınmanın 2°C'nin altında tutulmasını, sınır hedefin de 1,5°C olmasını öngören düzenlemeleri içermektedir. Bir başka deyişle enerji üretim deseninin radikal bir biçimde değiştirilmesi gerekmektedir. Oysa raporlar küresel ısınmanın 3°C'nin üzerine çıkacak şekilde arttığını; yapı ve inşaat endüstrisinin bu ısınmada büyük rol oynadığını belirtmektedir. Bu çerçevede Paris İklim Anlaşması'nın hedeflerine ulaşılabilmesi ve Paris Karbon Yasası'na göre 2050 yılına kadar net sıfır karbona ulaşılmasında yapı ve inşaat sektöründe faaliyet gösteren aktörlere büyük bir rol düşmekte; sektörden kaynaklanan karbon salımının acilen durdurulması için sektörün harekete geçmesi gerekmektedir.

İskoçya'nın Glasgow kentinde 31 Ekim-13 Kasım 2021 tarihleri arasında gerçekleşen 26. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (COP26) küresel ölçekte iklime bağlı artan afetlerin etkisi, çocuklar ve gençler liderliğinde oluşturulan iklim hareketinin yükselişi ile kamuoyu tarafından yakından takip edilmiştir. COP26, 2015 yılında Paris İklim Anlaşması ile neticelenen COP21'den bu yana ülkelerin iklim konusunda gerçekleştirdikleri çalışmaların değerlendirilmesi açısından önemliydi. COP26'nın temel amaçlarını; ülkelerin küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlayabilmeleri ve 2050'ye kadar net sıfır hedefine ulaşabilmeleri için 2030 emisyon azaltım hedeflerini vermeleri, kömürden çıkış sürecinin hızlandırılması, ormansızlaşmanın azaltılması, elektrikli araçlara geçişin hızlandırılması, yenilenebilir enerji yatırımlarının teşvik edilmesi, iklim değişikliğinden en çok etkilenen ülkelerde yaşayan insanlara destek verilmesi, gelişmiş ülkelerin finans taahhütlerini gerçekleştirmeleri, Paris Kurallar Kitabını oluşturarak iklim krizi ile mücadelede ortak çalışmaların hızlandırılması olarak özetlemek mümkündür.

“Glasgow İklim Paketi” kapsamında Mısır'ın Şarm El-Şeyh kentinde düzenlenecek COP27'ye ülkelerin güçlendirilmiş emisyon azaltım taahhütleri (Ulusal Katkı Beyanları) ile gitmeleri

gerekmektedir. “Phase out” (kademeli çıkış) yerine “phase down” (kademeli azaltım) ifadesi kullanılmış olsa da ilk kez uluslararası bir anlaşmada fosil yakıtlardan bahsedilerek kömür kullanımını sınırlama taahhüdü verilmiştir. Bunu yanı sıra, ülkelere verimsiz fosil yakıt sübvansiyonlarının “aşamalı kaldırılması” ve enerjide kömür kullanımının “aşamalı olarak azaltılması” ve yenilenebilir enerjiye geçişin hızlandırılması için çağrıda bulunulmuştur.

COP26 boyunca devletlerin resmi iklim müzakerelerinin yanı sıra; devlet-dışı aktörler olarak tanımlanan şirketler, finans kuruluşları, yerel yönetimler de gerçekleştirdikleri etkinlikler ile iklim ile mücadeleye dönük çalışmalarını ve net sıfır taahhütlerini aktarma fırsatı bulmuştur. Metan, kömür, ormansızlaşmanın azaltılması konularında yüksek hedefli sözler verilmiştir.

BM Çevre Programı (UNEP) “binalar ve inşaat sektöründe artan emisyonları azaltmak için, enerji talebini agresif bir şekilde azaltmak, enerji sektörünü karbonsuzlaştırmak ve yaşam döngüsü karbon emisyonlarını azaltan malzeme stratejileri uygulamak için acil bir üçlü stratejiye ihtiyaç duyulduğunu” ve Yeşil Kurtarma Paketleri (Green Recovery Packages) adı verilen mali reformların hızlandırılması gerektiğine dikkat çekmektedir. Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) ise, 2050 yılına kadar net sıfır karbonlu binalara ulaşmak için, binalar tarafından üretilen karbon emisyonlarının 2030 yılına kadar %50 oranında düşmesi gerektiğini belirtmektedir. Bir başka deyişle elektrik enerjisi ve yakıtlardan kaynaklanan dolaylı bina sektörü emisyonlarının %60 oranında düşmesi gerekmektedir.

COP26’da 11 Kasım 2021 Perşembe günü düzenlenen “Şehirler, Bölgeler ve Yapılı Çevre” temalı etkinlikte 26 iklim girişimi açıklanmıştır. 42 işletme tarafından imzalanan Net Sıfır Karbon Bina Taahhüdü, 2030 yılına kadar binaların operasyonel emisyonlarını net sıfıra indirmeyi, enerji tüketimlerini azaltmayı, emisyon azaltımını hızlandıracak yeni buluşlar geliştirmeyi hedeflemektedir. COP26 öncesinde ve sırasında gerçekleştirilen “First Movers Coalition, SteelZero, ConcreteZero ve Clean Construction Deklarasyonu” ile inşaat sektörünün daha hızlı karbondan arındırılması amaçlanmaktadır.

Özel sektörün iklim krizinin boyutunu anlamasının sonucu olarak; 1,2 trilyon dolarlık gayrimenkul varlığına sahip devlet dışı aktörler; emisyonların 2030’a kadar yarıya indirilmesini ve en geç 2050 yılına kadar net sıfır emisyona ulaşılması taahhüdünde bulunan BM destekli bir kampanya olan Sıfıra Giden Yarış’ın bir paydaşı olmuştur. Sıfıra Giden Yarış’ta öncü bir girişim olarak, yıllık 85 milyar dolarlık ciroyu temsil eden 42 işletme, 2030 yılına kadar yapılı çevreden kaynaklanan karbon emisyonlarını azaltmak için Dünya Yeşil Bina Konseyi’nin (WGBC) Net Sıfır Karbon Binalar Taahhüdü’nü imzalamıştır. Ayrıca 100’den fazla KOBİ inşaat şirketi 10 ülkede Sıfıra Yarışın bir paydaşı olmayı kabul etmiştir.

Avrupa Çevre Ajansı’nın (EEA) 2020’de yayınladığı bilgi notu, inşaat sektöründe çimento ve çelik kullanımının azaltımının, 2050 yılına kadar materyal kaynaklı sera gazı emisyonlarında %61 oranında düşüş sağlayabileceğine işaret etmektedir. Avrupa Çevre Ajansı’nın yaptığı

araştırma, farklı sanayi alanlarında özel olarak alınacak tedbirlerin döngüsel ekonomiye geçişte emisyonları azaltma rolü oynayabileceğini göstermektedir. Ayrıca inşaatın her evresinde yani tasarımında, üretiminde, yıkımında ve atık yönetiminde döngüsel ekonomi ve emisyonları azaltma adına büyük fırsatlar olduğunu göstermektedir. Raporda küresel sera gazının üçte ikisinin malzemelerin çıkarılması, taşınması ve bertaraf edilmesi sırasında ortaya çıktığı belirtilmektedir.

Yukarıdaki anlaşma ve taahhütler, yapı ve inşaat sektörü için de kömürden çıkış ve yenilenebilir enerjiye geçiş konusunu önemli bir başlık haline getirmektedir. İnşaat ve inşaat malzemesi sektörünün önümüzdeki dönemde enerjisini yenilenebilir enerji kaynaklarından temin etmesi, döngüsel ekonomi uygulamalarını artırması, stratejik kararlarını alırken ve tüm prosesleri boyunca, çevresel ve sosyal etki analizleri yaparak çevreye olan etkilerini göz önünde bulundurmaları sektöre çok önemli katkılar sunacaktır.

Sürdürülebilir Kalkınma için STK'lar Diyalog Günü, 1 Nisan 2022

“Sürdürülebilir Kalkınma için STK'lar” Projesi kapsamında düzenlenen Diyalog Günü, Türkiye’de inşaat ve yapı sektöründe üretim ve hizmet gruplarında faaliyet gösteren uzmanları bir araya getirmiştir. Çalışmaya katılan belediye, kamu, akademi, özel sektör ve STK temsilcileri, Türkiye’nin 2053 Net Sıfır Hedefi ve Yeşil Kalkınma Hamlesi ile uyumlu bir çerçevede, Türk inşaat ve inşaat malzemesi sektörünün büyümesini sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyal ve çevresel boyutlarıyla değerlendirmiştir. Katılımcılar, Gündem 2030 çerçevesinde, Küresel Amaçların alt hedefleri ve göstergelerini gözetererek, kısıtlı kaynakların verimli ve sağlıklı kullanımı için ortak çalışmalar üretmek üzere görüş alışverişinde bulunmuş; karşılaşılan zorlukları ve fırsatları değerlendirmiştir. Projenin çıktılarında olan bu bildiri, Diyalog Günü’nde ele alınan tartışma konuları çerçevesinde ve alanda çalışan kurumlara yol gösterici olması amacıyla hazırlanmıştır.

ÖNERİLER

1. İnşaat ve inşaat malzemesi sektöründe faaliyet gösteren kurumlar ve paydaşlar, Türkiye’nin 2053 Net Sıfır Hedefi ile uyumlu bir şekilde emisyon azaltacak projeler üzerinde çalışmalı; binaların doğrudan ve dolaylı emisyon azaltımı konusunda toplumu bilinçlendirmelidir. Özellikle binaların doğrudan ve dolaylı emisyon azaltımı konusunda kriterlere sahip Yeşil Bina Sertifikalı binaların gerek son kullanıcı gerekse ilgili disiplinler tarafından farkındalığının artırma çalışmaları yapılmalıdır.
2. Kamu, belediye, özel sektör, üniversite ve STK temsilcileri inşaat ve inşaat malzemeleri sektöründe “sürdürülebilir kalkınma” ve “sürdürülebilir kalkınma için eğitim” konusunu öncelleyen projeler gerçekleştirmelidir.

3. Hükümetler ve politika yapıcılar, gençlerin özellikle de kadınların inşaat ve inşaat malzemesi sektöründe mimar, mühendis olarak görev yapmasını teşvik eden politikalar geliştirmelidir.
4. İnşaat ve inşaat malzemesi sektöründe faaliyet gösteren kurumlar ve paydaşlar Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın işaret ettiği hedefler doğrultusunda çocukların, gençlerin, kadınların yeşil beceriler ile donatılmasını sağlayacak eğitim ve staj programlarının düzenlenmesi konusunda birlikte politika ve projeler geliştirmelidir.
5. İnşaat ve inşaat malzemesi sektöründe faaliyet gösteren, STK'lar ve üniversiteler; toplumsal eşitsizliklerin giderilmesine ve sektörün yeşil dönüşümüne öncülük edecek ölçülebilir hedeflere sahip olan plan, strateji ve projeler geliştirmeli ve kanun yapıcının desteği ve teşvikleri ile bu çalışmalarını hayata geçirmelidir.
6. İnşaat ve inşaat malzemesi sektöründe faaliyet gösteren kurumlar ve paydaşlar Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın gerçekleştirilmesine yönelik sektörel performans takibi için veri bankası oluşturmalı, sektörel hedeflerin gerçekleşmesini izlemeli, bu takipleri yapacak işgücünün yetişmesi için sertifikalı ulusal veya uluslararası yapılar ile işbirlikleri geliştirmelidir.
7. İnşaat ve inşaat malzemesi sektöründe toplumsal ve sosyal kapsayıcılığa yönelik politikaların geliştirilmesi ve uygulanması ile ilgili projeler gerçekleştirilmelidir. (Esnek çalışma saatleri, doğum izni, eşit işe eşit ücret, çocuk işçi, mülteciler vb.)
8. Sürdürülebilir yapılar için çevre dostu malzemelerin geliştirilmesi; enerji verimli, toprağa, havaya, suya zarar vermeyen, doğayı yok etmeyen, döngüsel ekonomiyi merkeze alan sürdürülebilir malzeme ihtiyacının karşılanması için AR-GE çalışmaları ve inovatif ürün geliştirme konusunda STK-kamu ve üniversite projeleri artırılmalıdır. Yeşil Bina Sertifika Sistemi'ni oluşturan kriterlerin yaygın biçimde kullanılması sağlanmalıdır. Özellikle güncel gelişmelerin bu kriterlere yansımaları STK-Kamu, üniversiteler ve reel sektör kurum ve kuruluşların ortak çalışması ile yapılmalıdır.
9. İnşaat sektöründe ve inşaat malzemesi üretim sürecinde, inşaat öncesi, üretim aşaması ve binanın kullanımında su verimliliği, enerji verimliliği ve atık verimliliğine yönelik sektör paydaşlarının bilinçlendirmesi hızlandırılmalıdır. Binaların yapım sürecinde ekonomi ve çıkar odaklı yaklaşım nedeniyle ihmal edilen mevzuat uygulamalarının denetimi ve cezalandırılması konusunda toplumsal bilinç artırılmalıdır. Bu çerçevede STK'lar başta olmak üzere paydaşların standart bina yerine yeşil bina proje üretmeleri önemlidir.
10. İnşaat ve inşaat malzemesi sektöründe faaliyet gösteren paydaşların Paris İklim Anlaşması, AB Yeşil Mutabakatı ve Türkiye Yeşil Eylem Planı ile uyumlu yeşil dönüşümlerinin gerçekleştirilmesinde finansmana erişimi önemlidir. Bu kapsamda paydaşların sektörün çevresel, sosyal ve yönetim (ESG-environmental, social and governance) kriterleri çerçevesinde faaliyet göstermelerini destekleyecek mekanizmalar üzerinde çalışmaları, sektörde bilinç ve kapasite artırıcı projeler yürütmeleri önem taşımaktadır.

Bu proje Avrupa Birliđi tarafından finanse edilmektedir.
This project is funded by the European Union.

“Bu bildiri, Avrupa Birliđi’nin maddi desteğiyle oluşturulmuştur. İçerik tamamıyla Türkiye İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneđi (Türkiye İMSAD) sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliđi’nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.”